

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СХІДНОЇ І СЛОВ'ЯНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра корейської і японської філології

Курсова робота
з корейської філології
на тему:

КОНЦЕПТИ "ХАН (恨)" І "ЖУРБА" В КОРЕЙСЬКІЙ І УКРАЇНСЬКІЙ
МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ: КРОСЛІНГВІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ

Студентки групи Пкор20-20
факультету східної і слов'янської філології
денної форми здобуття освіти
Освітньої програми:
Корейська мова і література та переклад,
західноєвропейська мова
Спеціальності 035 Філологія
Спеціалізації 035.066 Східні мови та літератури
(переклад включно), перша – корейська
Присяжнюк Анастасії Богданівни

Науковий керівник: д. ф. **Поздняков Кирило**
Олександрович

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ЄКТС _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ КРОСЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ "ХАН (恨)" І "ЖУРБА" У МОВНІЙ КАРТИНІ СВІТУ	7
1.1. Визначення поняття концепт у когнітивній лінгвістиці	7
1.2. Методологічне підґрунтя концептологічних досліджень	13
1.3. Сучасні тенденції крослінгвістичних досліджень	15
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. КОНЦЕПТИ "ХАН (恨)" І "ЖУРБА" У ФУНКЦІЙНО-СЕМАНТИЧНОМУ ВИСВІТЛЕННІ	19
2.1. Концепт <i>хан (恨)</i> та концепт <i>журба</i> як елементи мовної ідентичності	19
2.2. Вираження концептів <i>хан (恨)</i> і <i>журба</i> в культурній спадщині	23
2.3. Зіставна характеристика концептів <i>хан (恨)</i> і <i>журба</i>	27
Висновки до розділу 2	30
ВИСНОВКИ	31
АНОТАЦІЯ	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	34
ДОДАТКИ	36

ВСТУП

Мова і людська ментальність – це нерозривно взаємопов'язані логічні категорії, що функціонують, спираючись одне на одного. Саме спосіб людського мислення, який значною мірою визначається мовною і соціальною діяльністю, і є рушійною силою, яка спонукає до багатопланового розвитку мови: утворення нових лексем, понять, концептів, фразеологізмів тощо.

Курсова робота присвячена крослінгвістичному дослідженню концептів хан (恨) і журба в корейській і українській мовній картині світу. В нашій роботі досліджено функціонування концептів, взаємодія з мовою та вираження у мовному контексті, також виявлено їхні спільні і розбіжні риси шляхом крослінгвістичного порівняльного аналізу.

На людську лінгвоментальність, її формування та подальший розвиток впливають різноманітні чинники, як внутрішні, так і зовнішні. Війни, окупації, економічна і культурна співпраця з іншими країнами, релігійні вірування і будь-які потенційно значущі події і процеси у різних площинах здатні чинити як і локальний вплив на індивідуумів, так і глобальний вплив на соціальні групи та мови народів у цілому.

Те, в яких умовах і в якому темпі розвивається той чи інший народ і його мова, впливає на розширення і розвиток індивідуальної й колективної свідомості, що є вагомим чинником стосовно еволюції індивідуальної, притаманної кожній окремій національності концептосфери, яка може варіюватися і складатися із різнорівневих концептів, що містять у собі не лише цінності того чи іншого етносу чи нації, а й загальнолюдські.

Наша курсова робота спрямована на комплексне вивчення взаємозв'язків між мовою, культурою та людським мисленням шляхом аналізу лінгвістичних феноменів, що дозволить нам дійти до глибшого розуміння унікальних аспектів корейської та української мов крізь призму притаманних лише цим двом народам неперекладних етноконцептів.

Актуальність теми

Актуальним на сьогодні наше дослідження робить ряд факторів, а саме:

- Активний розвиток когнітивної лінгвістики і концептуальних досліджень у ХХІ столітті, що відбувається за використання сучасних технологій та методів дослідження;
- Актуальність крослінгвістичних досліджень, що мають науковий, культурний і практичний потенціал. Вони допомагають проводити паралелі між мовами, у нашому випадку корейською й українською, що має значення як для академічних досліджень, так і для практичного застосування у галузі перекладу та викладання мов;
- Саме зіставні крослінгвістичні дослідження здатні зробити вклад у розуміння мовних і культурних особливостей та співвідносити їх, цим самим роблячи вклад у дослідження мовних картин з міжмовної перспективи;
- Активізація міжкультурної взаємодії України і Республіки Корея, темпи якої зростають на фоні сучасних політичних подій, світової глобалізації і загального розповсюдження корейської культури як однієї із провідних стратегій культурної дипломатії, впроваджених корейським урядом. Як інтерес у співпраці у сферах повоєнного відновлення України, так і плани зі впровадження і подальшого розвитку освітніх і технологічних інновацій в рамках співпраці цих двох країн є підґрунтям до подальшого розвитку сфер викладання і перекладу з корейської мови, і, першочергово, проведення наукових досліджень, які є інструментом для покращення розуміння і полегшення вивчення як українцями корейської мови і її особливостей, так і навпаки.

Метою дослідження в рамках цієї курсової роботи є визначити й розкрити зміст лінгвістичного поняття концепту, беручи за основу наявні наукові дані, розглянути основну методологію і тенденції досліджень концептів і дослідити у крослінгвістичній площині концептуальні поля *хан* (恨) і *журба*.

Задля досягнення мети дослідження, ми виокремили наступні **завдання**:

1. Описати основні парадигми і принципи когнітивної лінгвістики;
2. Описати феномен концепту;
3. Визначити основні методи досліджень у сфері когнітивної лінгвістики;
4. Встановити сучасні тенденції крослінгвістичних досліджень;
5. Висвітлити концепти *хан* (恨) і *журба* в складі мовних картин світу репрезентативних мов;
6. Дібрати матеріальну базу, а саме приклади вираження досліджуваних концептів;
7. Зробити зіставну характеристику концептів *хан* (恨) і *журба*, визначити їхні функції і семантичні характеристики у мовах-репрезентах.

Об'єктом дослідження нашої курсової роботи є мовна картина світу.

Предметом дослідження постає зіставлення функційного та семантичного аспекту концептів *хан* (恨) і *журба* в корейській та українській мовах.

Матеріалами дослідження слугує лексичний реєстр зібраний шляхом суцільної вибірки з приказок, ліричних віршів і усної народної творчості.

Методи дослідження роботи охоплюють: метод суцільної вибірки, структурний метод, літературний аналіз, концептуальний аналіз, семантичний метод.

Наукова новизна роботи полягає в тому, що було вперше проведене порівняння мовних відмінностей, спираючись на етноконцепти, що відображають схожі аспекти культурної ідентичності і ментальності корейського й українського народів. Вперше були розкриті семантичні відмінності і збіги, виявлені основні значення і контекстуальні варіації. Також вперше було надано пропозиції щодо можливості адаптації або взаємного замінювання понять *хан*(恨) і *журба* під час перекладу.

Практична цінність дослідження полягає в можливості використання матеріалів цього дослідження під час перекладу, а саме інтерпретації, що може спростити відтворення емоційних контекстів, їх перенесення з однієї мовної площини на іншу, а також у вивченні та викладанні корейської мови, загальної лінгвістики і суміжних предметів. Пізнавальна частина роботи полягає в тому, що це

дослідження допомагає краще розуміти специфіку концептів *хан(恨)* і *журба* у корейській і українській мовах, що може посприяти міжкультурному обміну. Розуміння передумов розвитку, функцій і семантики цих мовних концептів також має змогу розширити спектр розуміння почуттів *хан(恨)* і *журба* та їхнього вираження в лінгвістичному контексті.

Обсяг і структура роботи зумовлені її завданнями. Дослідження складається зі вступу, 2 розділів, висновків до розділів, загальних висновків, анотації іноземною мовою, списку використаних джерел і літератури, що нараховує 30 найменувань, двох додатків. Загальний обсяг роботи становить 37 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕНЬ У СФЕРІ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

1.1. Визначення поняття концепт у когнітивній лінгвістиці

Мова, як ключовий аспект, на якому базується функціонування людського суспільства, виникла внаслідок його безпосереднього формування як інструмент вираження думок, який допомагає індивідуумам у складі певних соціальних груп комунікувати між собою задля подальшого взаєморозуміння і розвитку як і особистості, так і суспільства в цілому.

Когнітивна лінгвістика – це відносно новий і нестандартний підхід до мовознавства, науковий напрям, який входить до складу антропоцентричних наук та фокусується навколо ментальних структур і процесів, які лежать в основі людського мовлення, яке, своєю чергою, вважають взаємопов'язаним із процесами, що відбуваються в людській свідомості.

Дослідження, пов'язані із когнітивною лінгвістикою, почали виникати наприкінці 70-х – на початку 80-х років минулого століття, саме тоді виникла нова галузь, що перебуває на периферії кількох наук і дисциплін, поєднуючи у собі такі складові як лінгвістика, логіка, психологія, філософія, антропологія тощо. Подальшого розповсюдження і активного інтересу дослідження в цьому напрямі почали набувати вже на початку XXI століття.

Теоретичні засади когнітивної лінгвістики доволі складно структурувати, але І. Ібарретче-Антуньяно (Ibarretxe-Antuñano, 2004, р. 5) зазначає, що основними теоретичними принципами в цілому є наступні твердження:

- 1) Мова – це неодмінна частина когніції;
- 2) Мова має символічний характер.

Сприйняття мови як обов'язкової складової когніції є одним з основоположних аспектів когнітивної науки в цілому. Відносини між мовою і мисленням є доволі складними, бо мова допомагає людині виражати свої думки, а

сам мовленнєвий процес і комунікація з іншими індивідуумами у відповідь формують мислення.

В цілому, ми можемо підкреслити, що мова і когніція – це процеси, які є взаємопов'язаними на багатьох рівнях. А концепція, що була розроблена, спираючись на такий взаємозв'язок, називається гіпотезою Сепіра – Ворфа. Ці двоє вчених на підставі вивчення індіанських мов визначили, що будь-яка мова, незалежно від рівня розвитку суспільства, завжди є способом кореляції взаємин між людиною і світом (Ковалів, 2007, ст. 229). Також було зазначено, що ця гіпотеза відображає в собі суть етногенетичного коду, поза яким неможливий як етнос, так і нація, а отже, мова і література.

Концепт – це основна одиниця когнітивної лінгвістики, навколо формування і функціонування якої зосереджена переважна більшість досліджень у цьому напрямі.

Хоча через комплексність цього мовно-культурного феномену, сформованого в результаті людської діяльності у таких сферах, як комунікація, мистецтво, релігія та інші, і його тісні зв'язки з іншими термінами, у рамках сучасної лінгвістики не існує єдиної та чіткої дефініції такого феномену, як концепт. Але науковці, як і з різних наукових шкіл, так і окремі дослідники, все ж надали значну кількість варіацій трактування цього терміну.

Передусім варто зазначити, що ми дотримуємося думки, яка свідчить про те, що концепт не є тотожним до поняття. Згідно зі Словником української мови (СУМ-20, 2010), *поняття* – це одна із форм мислення, результат узагальнення суттєвих ознак об'єкта дійсності. А *концепт* у цьому словнику визначається як відносно стала інформаційно-когнітивна сутність, яка є носієм або концентратором смислів певного дискурсу або системи знань; формулювання, загальне поняття, узагальнення.

Спираючись на дослідження у сфері філософії і логіки М. Г. Тотфула (Тотфул, 2003), *поняття* можна схарактеризувати, як форму мислення, яка відображає предмети в їхніх загальних та реальних специфічних ознаках. Що стосується саме лінгвістичних просторів, не існує однозначної думки, яка могла б допомогти розмежувати дефініції цих двох феноменів.

В той час, як одні науковці, як, наприклад, Дж. Лайонз (Lyons, 1995), вважають їх певною мірою тотожними, інші розмежовують *поняття* і *концепт*. Так, різниця між поняттям та концептом полягає в тому, що концепт є більш містким мисленнєвим елементом людського пізнання у порівнянні з поняттям, оскільки він охоплює саме поняття, яке є ядерним компонентом та культурно-етнічний компонент, який відображає мовну картину світу його носіїв (Джеріх, 2018, с. 61).

Також задля підтримання структури мовної картини світу важливе її перебування у тричленній парадигмі картин світу: домовної (психічної), концептуальної (логічної) та мовної – власне лінгвальної (Лисиченко, 2004, с. 38-39). До того ж, Л. А. Лисиченко визначає концепт як саме домовне уявлення про явище, що супроводжується чисельними асоціаціями; поняття – як мовно-логічну одиницю, що є наслідком узагальнення найсуттєвіших із погляду мовця рис концепту, що супроводжується мовним вираженням; значення слова, як те, що має в собі поняттєву основу й ускладнюється ознаками, пов'язаними у свідомості носіїв мови з цим концептом та з внутрішньомовними зв'язками.

За О. О. Селівановою (Селіванова, 2000) концепт кваліфікується як інформаційна структура свідомості, різно субстратна, певним чином організована одиниця пам'яті, яка містить сукупність знань про об'єкт пізнання, вербальних і невербальних, набутих шляхом взаємодії п'яти психічних функцій свідомості й позасвідомого (с. 112).

В одній зі своїх пізніших робіт, О. О. Селіванова також звертається до питання кваліфікації концептів за їхньою приналежністю. У лінгвістиці питання класифікації понять і одиниць є одним із ключових, причиною цього є важливість організації знань і інформації задля подальшої простоти й доступності для використання у подальших наукових дослідженнях. Запропонований О. О. Селівановою (Селіванова, 2008, с. 416) план виокремлення типів концептів виглядає наступним чином:

1. Ідіоконцепти, властиві свідомості конкретного індивіда;
2. Узуальні концепти, характерні для певної групи;
3. Етноконцепти, властиві представникам того чи іншого етносу;
4. Загальнолюдські концепти, відомі всьому людству.

Наше дослідження фокусується навколо етноконцептів, а саме на їхньому порівнянні у крослінгвістичній площині задля поглибленого аналізу їхнього вираження і функцій у корейській і українській мовах.

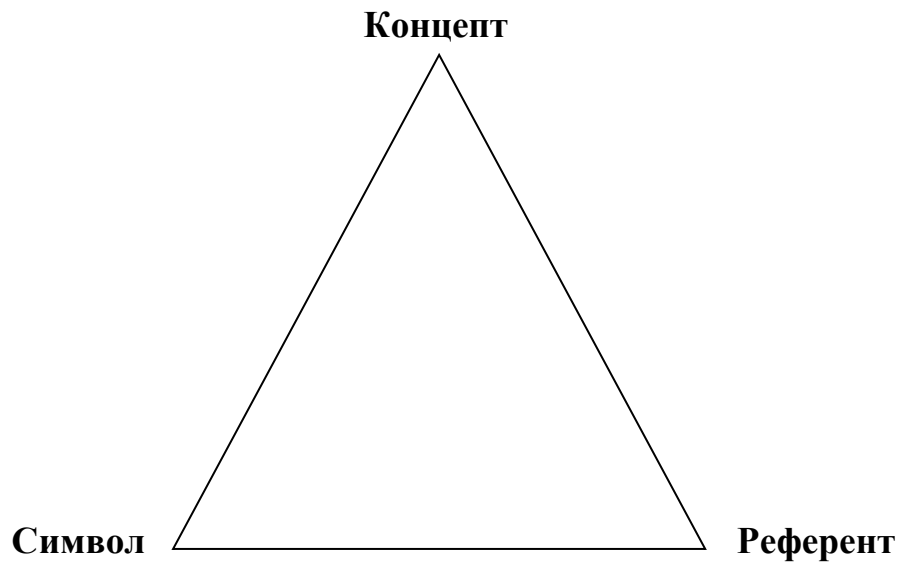
О. С. Джеріх (Джеріх, 2018, с. 64) у своїй статті визначає і систематизує наступні основні ознаки, притаманні концептам:

1. Ментальна природа;
2. Комплексність концептів;
3. Умовність і нечіткість як наслідок різниці в рівнях індивідуального і колективного пізнання;
4. Мінливість, що пов'язана із мінливістю навколишнього світу.

Між думкою і її вираженням за використання різноманітних складових і способів існують причинно-наслідкові зв'язки, саме тому за Ч. К. Огденом і А. А. Річардсом (Ogden & Richards, 1923, р. 34-35), під час мовної діяльності, використання нами ряду символів мотивується частково саме посиленням, яке ми робимо, а частково соціальними і психологічними факторами, поява яких вмотивована безпосереднім впливом середовища на людину. Під час сприйняття інформації, людина аналізує і сприймає її в тому вигляді, в якому надає її мовець. Саме тому Ч. К. Огден і А. А. Річардс виокремили семантичний трикутник (Рис. 1.1.), у вершинах якого знаходяться:

1. Концепт – загальний термін, що використовується у лінгвістиці задля позначення узагальненого уявлення і відображення певних об'єктів, явищ, подій і інших знань і інформації. Концепт є динамічним поняттям.
2. Символ чи слово, що пояснює концепт згідно із загально зрозумілими у конкретному етносі або соціальній групі асоціативними ланцюжками та в рамках відповідної концептосфери, в ньому виражається сенс концепту і цей символ одночасно виступає в ролі найменування для денотата. Символ своєю чергою є статичним.
3. Референт, тобто денотат, що є реальною сутністю, одиницею об'єктивної реальності, на яку не чинить вплив жоден із суб'єктивних чинників (наприклад сонце на небі, собака, трава тощо).

Рис. 1.1.

Три складові цієї схеми є взаємопов'язаними і взаємозалежними. Концепт не може існувати без символу чи референта так само як і символ не здатен існувати без референта і концепту тощо. Також важливим є розуміння того, що кожна одиниця, зазначена у цьому трикутнику, виконує певну функцію відносно інших, а саме:

- Символ представляє концепт;
- Референт є сутністю, на яку вказує символ;
- Концепт організовує пов'язану з референтом інформацію.

Питання вербалізації концептів також є однією із основних тем дискусій у наукових колах. Причиною цьому є те, що одні вчені-лінгвісти вважають, що концепт має суто вербальну природу, в той час, як інші наголошують на тому, що вербалізація – це необов'язкова умова існування концепту.

Так, Х. М. Януш (Януш, 2014) стверджує: «Якщо концепт не має прямого мовного вираження, то це зовсім не означає, що його не існує. Людина може описати концепт словесно, не називаючи його.» У нашому дослідженні ми схилиємося до того, що природа концепту не обов'язково є вербальною і концепти не зобов'язані бути чітко вираженими мовно під час комунікації.

Згідно з Н. В. Таценко (Таценко, 2008, с. 108), інтерпретаційне поле окремого концепту становить концептосфера, що є зумовленим природою поля, адже

головною особливістю концептів є їхня неізолюваність, тобто зв'язаність з іншими подібними структурами знання. З цього випливає те, що концепт може висвітлюватися на фоні концептосфери, яка, своєю чергою, існує в свідомості індивідуума, соціальної групи, носіїв певної мови або ж певного етносу, розвиненість і варіативність якої залежить від того, наскільки розвиненим є як суспільство в цілому, так і індивід та через який історичний досвід йому довелося пройти на різних етапах розвитку.

Так, Н. В. Ставчук (Ставчук, 2018, с. 5) зазначає, що концепт у свідомості виникає в результаті діяльності, досвідного пізнання світу, соціалізації та має свої складові:

- чуттєвий досвід;
- розумові операції з уже наявними в його свідомості концептами;
- предметна діяльність людини;
- мовленнєве знання;
- свідоме пізнання мовленнєвих одиниць.

Концепти можуть по-різному виражатися у різнопланових сферах людського життя, і, найголовніше, в мові. Згідно із Г. Д. Заньковською (Заньковська, 2015, с. 102), вираження концепту – це уся сукупність мовних і немовних засобів, що прямо або непрямо ілюструють, уточнюють і розвивають його зміст.

Форма і спосіб вираження концептів першочергово залежать від того, в рамках якої культури або соціальної групи існує той чи інший концепт. Основними шляхами власне мовного вираження концептів є:

- словоформи, словосполучення і речення, які є основними одиницями синтаксису і здатні передавати в собі концепти різного ступеня комплексності;
- прислів'я, приказки й фразеологізми, які виникли в культурному контексті і часто є незрозумілими поза контекстом або для носіїв інших мов;
- мовні образи й метафори, за допомогою яких ознаки одного предмета або явища, зазвичай більш комплексного, переносяться на інше.

Отже, когнітивна лінгвістика – це відносно новий підхід до вивчення мови, який першочергово наголошує на розумінні впливу людських ментальних структур на мову і її розвиток. Основною її особливістю є те, що цей підхід відхиляється від стандартних поглядів на мову і в його рамках вона розглядається як продукт психологічних і мисленневих процесів.

У нашому дослідженні ми будемо розглядати концепт як комплексний феномен, що віддзеркалює як і індивідуальне, так і колективне уявлення про дійсність, який обмежується конкретними лексичними одиницями, а спроможний виражатися через комплексні інтелектуальні структури, організовані й виражені згідно із соціокультурним середовищем індивідуума, що робить концепти гнучкими та універсальними, спроможними адаптуватись залежно від загального контексту і мети мовлення.

1.2. Методологічне підґрунтя концептологічних досліджень

Когнітивна лінгвістика, як і всі інші наукові течії, має вихідні поняття і методи наукового дослідження. За Н. В. Ставчуком (Ставчук, 2018, с. 2), базовими логічними категоріями когнітивної лінгвістики є саме поняття інформації та її обробки людським розумом, поняття структур знання та їхня репрезентація у свідомості особистості і мовних формах.

Як вже було зазначено нами раніше, когнітивна лінгвістика є доволі молодим лінгвістичним напрямом, що активно розвивається і сьогодні, в її рамках дослідники-лінгвісти зосереджуються на вивченні концептів, а саме на аналізі їхнього вираження, характеристик тощо.

В. В. Слабоуз і Н. П. Нікітіна (Slabouz & Nikitina, 2020), у своїй роботі систематизували базові методологічні принципи досліджень у цьому напрямі:

- Принцип багатофакторності;
- Принцип систематичності;
- Принцип міждисциплінарності;
- Принцип антропоцентричності;
- Принцип багаторівневої системи аналізу;

- Принцип концептуальної єдності мови і мовлення.

Концептуальний аналіз – це основний метод, що використовується в рамках когнітивної лінгвістики і, за О. О. Селівановою (Селіванова, 2006, с. 262), він є орієнтованим на опис культурних концептів народу й мовних засобів їхньої репрезентації.

Іншими словами, концептуальний аналіз має на меті виявлення змісту концепту спираючись на те, в рамках якого конкретного культурного полотна він існує. За М. М. Полюжиним (Полюжин, 2009, с. 85), концептуальний аналіз спрямований на виявлення змісту концептів, формалізацію того, що притаманне інтуїції та наявне в колективному несвідомому й виражається мовленням. Також він зазначає, що задля виявлення концептуального змісту тієї чи іншої мовної одиниці часто звертаються до тлумачних словників, в яких відображена мовна ментальність носіїв тієї чи іншої мови, що надає підстави для подальшого аналізу і порівняння концептів.

С. Лоуренс і Е. Марголіс (Laurence & Margolis, 2003), у своїй роботі зосереджують увагу на тому, що концептуальний аналіз – це дослідження конкретного концепту, який може бути чим завгодно, від конкретного об'єкта до абстрактної ідеї. Іншими словами, це інструмент, який допомагає усунути неоднозначність, прояснити думки і ідеї і зрозуміти значення комплексних концептів. Вони описують концептуальний аналіз як метод, що походить з суто філософських традицій, що мали на меті дослідження того, який сенс і значення приховані за тим чи іншим поняттям.

Обмеженість інформації, вираженої у словникових дефініціях мотивувала дослідників до винайдення і розповсюдження методу опису і аналізу концептів спираючись на їхнє вираження в рамках певного контексту, де цей концепт є безпосередньо репрезентованим. Так, у тексті, дібраному на роль матеріальної бази дослідження, виділяються мовні одиниці, що репрезентують концепт і мають подібне до нього значення. Саме аналіз такого типу одиниць допомагає у визначенні особливостей та закономірностей, притаманних досліджуваному концепту.

Роль семантичного аспекту в дослідженнях концептів є безпосередньою, саме тому в рамках концептуального аналізу також проводиться семантичний опис одиниць, що допомагає в тлумаченні і подальшому розумінні концепту. В. Еванс і М. Грін (Evans & Green, 2018), у своєму дослідженні надають чотири припущення стосовно досліджень семантики в концептологічних дослідженнях:

1. Когнітивна семантика займає позицію, згідно із якою мова відноситься не до об'єктивної реальності, а до концептів: умовні значення, пов'язані зі словами та іншими мовними одиницями, розглядаються як такі, що мають пряме відношення до думок та ідей;
2. Семантична структура і є концептуальною структурою;
3. Значеннева репрезентація є енциклопедичною, тобто слова та інші мовні одиниці є «точками доступу» до величезних сховищ знань щодо конкретних мовних концептів;
4. Сама мова не кодує значення, натомість слова та інші мовні одиниці служать «підказками» для побудови даних значень.

Отже, вибір конкретних методик і методів для використання у дослідженнях у рамках когнітивної лінгвістики, а саме в концептологічних дослідженнях, першочергово базується на поставлених цілях і дібраній матеріальній базі. Наше дослідження ставить на меті порівняння вираження етноконцептів, що надає нам змогу сфокусуватись на аналізі словникових дефініцій, вираженні концептів в контексті і безпосередньому порівняльному аналізі виокремлених в процесі аналізу особливостей.

1.3. Сучасні тенденції крослінгвістичних досліджень

Контрастивна, або ж порівняльна лінгвістика – це одна з домінантних форм аналізу і розгляду мовних структур. Крослінгвістичні дослідження як складова контрастивної лінгвістики – це актуальний напрям досліджень, що ставить на меті міжмовне порівняння одиниць. Більшість крослінгвістичних досліджень сфокусовані навколо аналізу даних, пов'язаних із одиницями, що мають порівнювані характеристики. Саме крослінгвістичні дослідження здатні

запропонувати новий погляд на мовознавство, відмінний від того, що надають монолінгвістичні дослідження.

К. Аймер і Б. Альтенберг (Aijmer & Altenberg, 2014), в цілому виділяють наступні переваги крослінгвістичних досліджень:

- Вони надають нове уявлення про порівнювані мови, висвітлюючи аспекти, які складно помітити в монолінгвістичних дослідженнях;
- Їх можна використовувати для ряду завдань і розширити знання про мовні, типологічні і культурні відмінності досліджуваних мов, так і про їхні загальні особливості;
- Вони висвітлюють відмінності між вихідними текстами і їхніми перекладами, а також між текстами, написаними рідною і вивченою мовами;
- Вихідні дані можуть бути використаними в різних напрямках, таких як лексикографія, викладання мови і переклад.

М. Коїзумі (Koizumi, 2023) зазначає, що дослідження обробки мови людським мозком і когнітивних процесів, які відбуваються, коли люди використовують свої мовні знання, зазнали значного розвитку за останні півстоліття. Він наголошує на тому, що порівняльні дослідження у лінгвістиці виявилися плідними в плані виявлення природи різних компонентів людської когніції, а також їхньої взаємодії. Також він згадує, що задля проведення досліджень, що стосуються будь-яких мов, необхідно мати досконале їх знання, включно зі змінами, яких вони зазнають у сучасному контексті.

Згідно з С. Джарвісом (Jarvis, 2011, р. 4), крослінгвістичний ефект в дослідженнях може виникнути із розбіжностей у концептах з мовної картини світу носіїв певної мови, що є пов'язаним із процесами категоризації і концептуалізації, притаманної тій чи іншій мові. Також кожне крослінгвістичне дослідження варто вважати двостороннім, бо в рамках цього напрямку відбувається безпосереднє порівняння двох відносно рівних одиниць, а не дослідження одного поняття через інше, як це може відбуватися у монолінгвістичних дослідженнях.

Глобалізація і активізація міжмовної взаємодії розвинули потребу порівняння і зіставлення як і граматичних, так і семантичних одиниць в міжмовній площині. Як у виразі «порівняти непорівнянне», головним парадоксом крослінгвістичних досліджень є безпосередня порівнянність інформаційних одиниць.

Аналіз еквівалентності в крослінгвістичній площині є одним із основних питань, і дослідження у цьому напрямі здатні зробити безпосередній вклад у розвиток в галузі когнітивізму, перекладу і загальної лінгвістики.

За Б. Альтенбергом і С. Грейнджер (Altenberg & Granger, 2002, р. 3), сучасні тенденції розвитку цього напрямку досліджень призвели до зростання рівня кооперації між експертами з різних напрямів: лінгвістики, лексикографії, перекладу, інформатики, психології і когнітивізму. Саме це допомогло у безпосередньому виявленні і розв'язанні проблеми його трактування і подарувало розуміння перспективності подальших крослінгвістичних досліджень.

Отже, крослінгвістичні дослідження – це актуальний на сьогодні напрямок двосторонніх міжмовних порівняльних лінгвістичних досліджень, в рамках якого вчені-лінгвісти ставлять за мету порівняння відносно рівних мовних структур, що є складовими двох різних мов. Цей тип досліджень може запропонувати новий погляд на мови, їхню культурну і типологічну складові, розширити спектр знань про досліджувані мови і відійти від традиційної форми монолінгвістичних досліджень, також роблячи свій вклад в розвиток і інших наукових напрямів.

Висновки до Розділу 1

Отже, в першій частині нашого дослідження, задля розмежування дефініцій і подальшого чіткого розуміння досліджуваного феномену, ми зосередили увагу на наукових даних, які уже існують, розглянувши когнітивну лінгвістику як один із актуальних на сьогодні напрямів філологічних досліджень, її основні засади й принципи, закладені в базу цього наукового напрямку.

Нами були вивчені і проаналізовані підходи різних науковців до цього відгалуження лінгвістики, основні поняття і методи, які використовують під час досліджень у сфері когнітивізму, а саме концептологічних досліджень. Це, своєю чергою, допомогло нам розмежувати дефініції й отримати чітке розуміння генезису досліджуваного напрямку.

У ході першої частини нашого дослідження, ми виділили окремий блок для детального розгляду поняття концепту, як комплексного феномену, який виражає як і особистісний, так і спільний досвід соціальних груп і народів, і проаналізували його інтерпретації і трактування за підходами різних науковців-лінгвістів і лінгвістичних шкіл, що дозволило нам сформувати чітку картину досліджуваного у цій роботі лінгвістичного феномену. Також ми окремо розглянули семантичний трикутник Огдена-Річардса, який базується на співвідношенні наступних трьох складових: концепту, символу і референта.

Детальний розгляд проблематики методології концептологічних досліджень дозволив нам осмислити основні методологічні дані в рамках цього напрямку і дійти до розуміння такого методу дослідження як концептуальний аналіз.

Розгляд сучасних тенденцій крослінгвістичних досліджень, спираючись на їхній основний парадокс, парадокс порівнянності одиниць, привів нас до розуміння проблематики і актуальності цього напрямку лінгвістичних досліджень.

Загалом, здійснений нами аналіз матеріалів в першій частині курсової роботи дозволив створити комплексну та деталізовану картину того, як концепт інтерпретується та виражається, методи, які використовують під час концептологічних досліджень, і те, яке місце в цілому концепт займає в когнітивній лінгвістиці.

РОЗДІЛ 2

КРОСЛІНГВІСТИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРАЖЕННЯ КОНЦЕПТІВ "ХАН (恨)" І "ЖУРБА"

2.1. Концепт *хан* (恨) та концепт *журба* як елементи мовної ідентичності

Хан (恨) – це лінгвістичний феномен корейської мови, який містить в собі неперекладні емоції, притаманні лише представникам корейської нації. За Й. Кімом (김열규, 1996), *хан* – це неоднозначний концепт, властивості якого є переплетеними і комплексними. Передумови виникнення *хану* можуть бути максимально різноманітними і різноплановими: це може бути обмеження волі, нещасне кохання, страждання у шлюбі тощо. У таких ситуаціях саме внутрішні душевні рани людини є джерелом *хану*.

Саме по собі слово *хан*, тобто 恨, в корейській мові має широкий спектр значень, які розрізняються і визначаються залежно від ієрогліфічної бази, закладеної в його основу, і у випадку відсутності уточнень, конкретне значення, використане в тому чи іншому випадку, можна визначити лише за контекстом.

Визначення, зазначені нами далі, погоджені із онлайн-словником корейської мови Naver Dictionary (네이버 국어사전, 2024). Так, 韓(韓) означає *Корея*, це слово має пряме відношення до корейського народу та використовується як складова повної назви Республіки Корея, тобто 大韓民國(大韓民國), застосовується в ряді інших слів на позначення понять, пов'язаних із концептом *Корея* і *корейський народ*. 一(一) означає цифру *один*, 漢(漢) несе в собі значення китайської *династії Хань*, а 大(大) означає *великий* в значенні розміру чи масштабу.

Хан, навколо якого зосереджене наше дослідження, 恨(恨), що в перекладі з китайської означає *ненависть* – це слово, в основу якого закладена ієрогліфічна база, що складається із двох окремих ієрогліфічних складових: 심(心/心) і 간(艮).

심(心/心) символізує серце, середину, людське нутро, думки і душу, і також є складовою ще одного неперекладного концепту, притаманного корейському народу,

а саме концепту *чон*(情), який означає особливу форму любові і прихильності до ближніх, притаманну корейцям. Трагування цієї ієрогліфічної складової може бути різноманітним, та, на нашу думку, цей ієрогліф в досліджуваному нами контексті несе в собі значення певного джерела емоцій і означає, що ці почуття линуць із глибини душі.

간(艮) – це ієрогліф, що є сьомим із восьми знаків, символів традиційного китайського ворожіння, основа якого викладена в «Книзі змін (易經)», і символізує північно-східний напрямок, руку, гору, інертність, молодшого сина та зупинку, і часто трактується як *відхилитися, зупинитися або обмежитись*. 간(艮) складається із 目(目), що означає *очі*, та 匕(匕), що хоч і трактується як *кинджал* або *ложка*, та етимологічно є зображенням нахиленої фігури людини, і в поєднанні ці ієрогліфи ніби зображують людину, що зігнула спину і опустила погляд донизу, в чому виражене негативне значення.

Також концепт *хан* у нашому дослідженні є прикладом концепту, що має ряд семантичних варіацій, утворених через його поєднання із мовними одиницями, що символізують різні обставини ситуації, які можуть стати причиною його виникнення. Саме тому ми також звернули увагу на те, як він може змінюватися і сенсовно розширюватися:

1. 여한(餘恨) – жіночий *хан*, викликаний сумною і жорстокою жіночою долею. Виникнення цього різновиду *хану* пов'язане із поширенням філософії конфуціанства на теренах Кореї, що спричинило пониження ролі жінки в суспільстві та сімейній ієрархії і визначення дітонародження і побутових справ як єдиних жіночих обов'язків;
2. 원한(怨恨) – *хан*, викликаний несправедливим і жорстоким поведженням з людиною або ж групою людей, часто невзаємністю в любовному контексті. Його також називають насінням помсти і пов'язують із ненавистю, що виникає як результат розбитого серця;
3. 정한(情恨) – поєднання емоцій *чон*(情) і *хан*(恨), одночасна любов, прихильність і смуток, горе, туга за людиною і інші страждання,

спричинені негативними думками і асоціаціями, що виникають одночасно з любов'ю;

4. 한탄(恨嘆) – *хан*, пов'язаний з докорами, зітханнями і наріканнями в ситуаціях, коли людина постійно шкодує про щось, що уже ніяк не змінити;
5. 회한(悔恨) – *хан*, викликаний каяттям, жалем про минулі діяння людини;
6. 통한(痛恨) – *хан*, що містить в собі жаль, що розриває душу, робить людині фізично боляче.

Згідно з Й. Кімом (Kim, 1996), концепт *хан* в корейській мові виражається в:

- Прислів'ях;
- Казках;
- Народних піснях;
- Пансорі.

Комплексний ряд номінацій на позначення концепту *журба* в українській мові є свідченням того, що негативні емоції, душевні страждання і розпач є неодмінними складовими життя людини і вони є присутніми в ньому настільки часто, що кількість цих номінацій невинно зростає, а їхні форми зазнають постійних змін.

Журба є одним із лейтмотивів в українській літературі і усній народній творчості, що викликав не лише особистий досвід індивідумів, а й зміни у національній свідомості, спричинені різними чинниками. Війни, кріпацтво, визвольні рухи, козацтво – кожен період української історії можна схарактеризувати подіями, що чинили глобальний вплив не лише на політичному рівні, а також радикально змінювали людські життя в локальному масштабі.

В українській мові концепт *журба*, який, так само як і корейський концепт *хан*, неможливо перекласти на інші мови зі збереженням культурного контексту та оригінального емоційного забарвлення, які здатні відчуті і зрозуміти лише представники українського народу, трактується як негативний емоційний стан людини, тотожний смутку і тузі, виражає собою душевні страждання.

Передумовами виникнення *журби* можуть бути різні події, такі як обмеження волі, нещасний шлюб і погані стосунки з сім'єю партнера, смерть коханих людей,

батьків чи дітей тощо. Згідно зі Словником української мови (СУМ, 1971, с. 548), у сучасній українській мові лексема *журба* має два значення:

- 1) Невеселий настрій, важкі почуття; печаль, смуток;
- 2) Обставини, що викликають важкі почуття, сильні переживання, печаль.

Згідно із Етимологічним словником української мови Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України (ЕСУ, 2012), етимологічно слово *журба* походить із праслов'янської мови, а саме від слова *žuriti*, і слова зі схожим звучанням і походженням існують у багатьох слов'янських мовах, наприклад словацьке слово *žúrit'* – *лаяти*, сербохорватське *журити се* – *скаржитися*, або словенське слово *žúriti se* – *зношувати, притупляти, мучити*.

Основною відмінністю між ними і словом *журба* є саме семантичний аспект, бо зазначені лексеми доволі складно сенсовно співвідносити. Мовою, де є певною мірою є сенсовний відповідник до журби є готська мова, де *gaur* перекладається як *журний, сумний*, а *gaurjan* – *журити, смутити*.

Отже, концепт *хан* – це унікальний феномен, притаманний корейському народу, він визначається як специфічний стан, комплексний ряд негативних емоцій і почуттів, пов'язаних з різноплановими подіями та факторами, які чинять вплив на індивідуума. Цей концепт виражає особливий і доволі специфічний спосіб сприйняття навколишнього світу і реакції корейців на події, що, навіть попри те, що нині хан вважають переважно індивідуальною емоцією, також чинить вплив на їхню культуру, ментальність і суспільство в цілому, формуючи унікальну картину емоційного життя корейського народу.

Концепт *журба* – це концепт, що вказує на печаль, горе та негативні емоції. Це слово, притаманне українському народу, використовується для вираження стану душі, пов'язаного з горем, втратою, нещасним коханням тощо. Також цей концепт може нести в собі значення загальної депресії чи меланхолії, що є не наслідком, а власне причиною подальших негативних подій.

2.2. Вираження концептів *хан* (恨) і *журба* в культурній спадщині

Задля комплексного розгляду мовного вираження досліджуваних концептів, було дібрано літературні твори, прислів'я та приказки і приклади усної народної творчості, які є складовими культурного надбання кожного із народів, що допомогло нам поглянути на сприйняття цих концептів людьми із різних соціальних прошарків, напрямів діяльності і епох.

Одним із визначних корейських віршів, в яких зображено концепт *хан*, а саме *여한*, тобто жіночий *хан*, і *정한*, тобто поєднання *чону* і *хану*, є «진달래꽃» (Додаток А), відомий приклад інтимної лірики Кім Соголя, чия творчість переважно зосереджена навколо концепту *хан* (恨). Лейтмотивом вірша є шлях, а сюжет зосереджується навколо ліричної героїні, жінки, що змирилася з неминучою розлукою і благословляє шлях, яким її кохана людина полишить її. Концептуальне поле концепту *хан*(恨) у вірші виражене наступними синтаксичними одиницями:

- *역겨움* (огиди) – почуття, притаманне коханій людині ліричної героїні;
- *말없이 고이 보내드리우리다* (я мовчки дозволю тобі йти) – лірична героїня виражає покірність і наголошує на тому, що не зупинятиме кохану людину, яка вирішила піти від неї;
- *진달래꽃* (азалії) – квіти азалії символізують душу ліричної героїні, її жертвну любов і покору попри підсвідоме небажання відпустити;
- *죽어도* (навіть якщо помру) – навіть смерть, як кінець життя, як те, чого неможливо уникнути, не здатна змінити рішення ліричної героїні;
- *눈물* (сльози) – людська реакція на горе, у випадку ліричної героїні – реакція на розлуку із коханою людиною, яку вона планує приховати.

Наступним твором є репрезентативна пісня корейського народу, а саме корейська народна пісня «아리랑» (Додаток Б), тобто «Аріран». Цей твір має десятки варіацій, та у нашому дослідженні ми розглянули саме традиційний, «Сеульський Аріран». Провідною тематикою пісні також є розлука, і в цій пісні, як і в «진달래꽃», присутній лейтмотив шляху. Концепт *хан* тут виражається наступними одиницями:

- *아리랑 (Arirang)* – перевал Аріран – це місце в Сеулі, в районі Сонгбук-гу. Та в цілому Аріран – це символ жорстокої долі, болю, смутку і страждань корейців, що переживали як історичні події, як війна і розподіл Кореї, так і персональні наслідки цих подій, такі як розлука із близькими тощо;
- *아리랑 고개로 넘어간다 (на перевал Аріран ти курс тримаєш)* – цей рядок є алегорією до життя, яке є складним шляхом, наповненим стражданнями та складнощами;
- *나를 버리고 가 (мене полишиш і підеш)* – провідний мотив шляху і розлуки чітко прослідковується у цих словах;
- *발병난다 (ноги зімліють; дослівно – захворіють)* – фізичний біль і проблеми, що виникають на шляху людини та заважають їй йти далі, заважають їй жити.

Також концепт *хан* яскраво виражений в корейських прислів'ях та приказках, приклади яких також наводить Й. Кім (Kim, 1996). Їхня тематика переважно зосереджена навколо шлюбу і жіночого *хану*(*여한*):

1. *妇女怀恨(부녀회한) 여자가 한을 품으면 오뉴월에도 서리가 내린다 (коли жінка тайть в собі хан, то і заморозки в травні можливі)* – опис того, що жіноча емоція *хану* настільки сильна, що може спричинити навіть неможливе;
2. *시집 가서는 귀머거리 3 년이요, 병어리 3 년이라 (як оселилась в чоловічій оселі – оглухла й німою стала на три роки)* – під впливом конфуціанства жінки були на останніх сходинках сімейної ієрархії, тому вони були зобов'язані виконувати усі забаганки чоловіка і його родини;
3. *때리는 시어머니보다 말리는 시누이가 더 밍다 (більше ненавидиш не свекруху, яка б'є, а зовицю, яка її зупиняє)* – ця приказка означає те, що людина відчуває сильнішу ненависть до того, хто вдає добро, а не до того, хто відкрито виражає свою ненависть.

Велика кількість корейських прислів'їв та приказок, пов'язаних із концептом *хан*, вказують на бідність як на основну причину його виникнення, наприклад:

1. *가난 구제는 나라님(임금님)도 못한다* (навіть уряд(король) не може збагатити всіх бідняків) – навіть всемогутня людина не ошчасливить всіх;
2. *똥구멍이 찢어지게 가난하다* – (настільки бідний, що задній прохід розриває) – крайня межа бідності і безвиході;
3. *생쥐 불가심할 것도 없다* – (нема чим навіть мишеняті наїстися) – зображення сильного зубожіння.

«Червоне – то любов, а чорне – то журба» – слова із інтимного вірша «Два кольори» Дмитра Павличка, знайомого майже кожному українцю. В його назві є антитеза, в основі якої лежать кольори, кожен із яких, як і в більшості мов, має своє асоціативне поле. У випадку *чорний*, що у цій пісні співвідносять із концептом *журба*, основними асоціаціями до нього є темрява, смерть, сум та негатив в цілому. І *журба*, як, перш за все, негативна емоція, є взаємопов'язаною із ним. Лейтмотивом вірша є дорога життя, наповнена як і позитивними моментами, так і негативом, що можна прослідкувати в антитезі «сумні і радісні дороги». Концептуальне поле *журба* у цьому вірші виражається наступними синтаксичними одиницями:

- *Червоними і чорними нитками* – вишита сорочка символізує життя ліричного героя, наповнене як радістю, так і журбою;
- *Мене водило в безвісти життя* – ліричний герой блукав у пошуках щастя;
- *Щасливі і сумні мої дороги* – ще одна антитеза, що наголошує на тому, що життя – це сукупність позитиву і негативу;
- *Війнула в очі сивина* – старість, як наближення кінця життя;
- *Нічого не везу додому* – попри те, що ліричний герой прожив довге життя та пройшов через чисельні перешкоди, він все одно лишився ні з чим;
- *Згорточок старого полотна* – сорочка була поруч із ліричним героєм усе його життя, в чому зображена цінність будь-якого досвіду, навіть негативного.

Ще одним прикладом вираження концепту *журба* є українська народна пісня «Зажурилась Україна, бо нічим прожити», ідеєю якої є заклик до українців бороти абсолютну *журбу*, спричинену війнами і нападами турецько-татарських орд, і вступати до козацького війська. У персоніфікації «*Зажурилась Україна*», в тому, що Україна, неістота, відчуває *журбу*, вкладений збірний образ українців, що вкотре підтверджує те, що *журба* – це етноконцепт. Вираження концепту *журба* відбувається завдяки наступним синтаксичним одиницям:

- *Зажуритись* – депресивний стан, та сама *журба* та апатія, яка поглинула людські душі та розум через напади на українські землі.
- *Нічим прожити* – війни приносять по собі спустошення і зубожіння, з чим у людей, які втратили все через війну, немає ані сил, ані бажання боротися.
- *Полон* – військовополонені та мирні жителі, яких вивозять на окуповані території або на територію держави-агресора – розповсюджений феномен, який існував протягом усієї історії.
- *Гринджоли малювати* – фразеологізм, який містить в собі значення «нічого не робити», «прокрастинувати».

Українська мова багата на прислів'я і приказки на тематику *журби*, що можна прослідкувати у збірці М. Номиса (Номис, 1993) і в інших джерелах. Як і в корейській мові, більшість пов'язана із жіночою долею, шлюбом або бідністю:

1. *Чому бідний – бо дурний, чому дурний – бо бідний* – це прислів'я використовується для опису морального і розумового застою, глухого кута із якого немає виходу;
2. *Поки багатий стухне, то бідний спухне* – бідний швидше помре, ніж багатий зголодніє;
3. *Така ходить, як туман* – опис людини, яку поглинула *журба* і яка не бачить жодної радості;
4. *Як оженився, так зажурився: треба горшка, миски і колиски* – шлюб приносить в життя людини нові обов'язки і проблеми;

5. *В дівках сиділа – плакала, заміж пішла – вити стала* – приказка, що наголошує на тому, що жінкам в шлюбі часто гірше, ніж до нього;
6. *Кого б'ють? Невістку. А за що? За те, що вона невістка* – в українській традиції, як і в корейській, невістка в хаті чоловіка також займала останню сходинку сімейної ієрархії.

2.3. Зіставна характеристика концептів хан (恨) і журба

Хоча концепти *хан* в корейській культурі і *журба* в українській, мають свої власні особливості, вони містять у собі і спільні аспекти, що дозволяє нам провести комплексне порівняльне дослідження цих концептів. Саме тому у цій частині нашої роботи ми спробуємо розглянути обидва концепти із різних поглядів задля подальшого виявлення спільних і відмінних рис:

1. Етимологія:

- a. Концепт *хан* є специфічним феноменом, що походить із китайської мови, де він містив в собі значення «ненависть», та у зв'язку зі змінами, яких він зазнав з часом, в корейській мові *хан* визначається як комплекс негативних емоцій, страждання і душевного болю;
- b. *Журба* має старослов'янське походження і вбачається як емоція, що виражає сум, страждання і тугу;
- c. Обидва концепти є етноконцептами, тому що вони притаманні і повноцінно зрозумілі носіями конкретних етносів, корейського і українського відповідно.

2. Семантика:

- a. Концепт *хан* є неперекладним через його комплексність і широкий спектр негативних емоцій, таких як моральний біль, душевний тягар, смиренність, розпач, що містяться в його значенні і які неможливо чітко відобразити одним словом із лексичного складу інших мов;

- b. Концепт *журба* часто розглядають як синонім до смутку, горя і страждань, та окремо ці слова не охоплюють усю палітру негативних емоцій, притаманних людині у стані журби;
- c. Іноді ненависть і бажання помсти відносять до сенсовних складових концепту *хан*, в той час, як *журба* – це інтимні страждання, відчуття втрати, туга, сум і скорбота, зазвичай викликані відчуттям тривалої безнадії, які не містять в собі підтексту ненависті і бажання помсти;
- d. Дифузність обох концептів полягає в тому, що вони виражають палітру емоційного болю і страждань не лише особистісних, а й суспільних, тому вони можуть бути використаними в контексті зображення або посилення до історичних подій;
- e. Обидва концепти мають широкий ряд номінацій і асоціацій, що свідчить про їхню комплексність, багатогранність і розвинений стан;
- f. *Журба* може виступати як причина, так і як наслідок життєвих негараздів, печальних обставин і трагедій, в той час, як *хан* переважно виступає в ролі реакції індивідуума на певні події і визначається як їхній наслідок;
- g. Виникнення обох емоцій також може бути безпричинним через те, що вважається, що корейці приречені на *хан*, так само як і українці приречені на *журбу*.

3. Функції концептів *хан* (恨) і *журба*:

- a. Функція узагальнення широкого спектра відповідних концептуальних полів;
- b. Естетична функція, отримання задоволення від їх використання;
- c. Культурологічна функція, вираження і подальша передача культурних особливостей народів;
- d. Емотивна функція, вираження емоцій, передача і посилення атмосфери і настроїв;
- e. Інформативна функція, віддзеркалення суспільних реалій.

Отже, виходячи із порівняльного аналізу культурних концептів *хан* (恨) і *журба*, ми можемо вказати на те, що мова, історія і культура впливають на сприйняття і вираження емоцій і навпаки, на те, як емоції і стани, викликані різнорівневими змінами, впливають на лексичний склад мови і людське мислення в цілому, мотивуючи до утворення різноманітних феноменів. Корейський концепт *хан* виражає глибоку образність почуття розпачу, туги, смутку і бажання помсти, в той час, як український концепт *журба* також переважно виражає смуток, печаль і тривалу тугу. В обох випадках причинами виникнення цих емоцій можуть бути різні причини та вони мають широкий спектр відтінків і конотацій, які відображаються в літературі, усній народній творчості, піснях, прислів'ях та приказках і в повсякденному спілкуванні. До функцій досліджуваних концептів, визначених нами, належать: узагальнювальна, естетична, культурологічна, емотивна й інформативна функції.

Висновки до Розділу 2

У другому, практичному розділі нашої курсової роботи, на матеріалі дібраних прикладів вираження досліджуваних концептів в корейській і українській культурній спадщині, було проведено комплексний аналіз порівнюваних у рамках нашого дослідження етноконцептів *хан* (恨) і *журба*, їхньої семантики і функцій, притаманних як і цим конкретним одиницям, так і концептам в загальному лінгвістичному плані.

В результаті проведеного крослінгвістичного зіставного дослідження, виокремлено наступні висновки:

Хан (恨) – це суто корейський лінгвістичний феномен, етноконцепт, який виражає в собі біль, тугу, глибоку образу і смуток індивідуума, який може бути викликаним як особистісними переживаннями, так і глобальними подіями у житті не лише суб'єкта, а й корейського народу в цілому.

Журба – це концепт, який доволі чітко прослідковується крізь призму української історії і літератури, та водночас, як і концепт *хан*(恨), яскраво виражається не лише в суспільному, а й у власне інтимному контекстах. Цей

концепт містить у собі широке різноманіття людських емоцій: смутку, апатії, туги, його також можна прирівняти до депресії.

Обидва концепти здатні функціонувати як окремі лексичні одиниці, так і виражатися широким спектром інших синтаксичних одиниць, які відображають їхню семантику і безпосередньо входять до складу відповідних концептосфер, що вказує на яскраво виражену гнучкість та універсальність цих концептів, що виконують як і першочергову функцію узагальнення, так і ряд інших функцій, таких як естетична, культурологічна, емотивна й інформативна функція.

Отже, хоча ці два концепти неможливо вважати абсолютно тотожними, вони мають більшу кількість спільних рис, аніж відмінних. Доведено, що концепти *хан*(*恨*) і *журба* цілковито можуть бути взаємозамінними під час перекладу та інтерпретації якщо цього дозволяє контекст матеріалу перекладу.

ВИСНОВКИ

Згідно із визначеними завданнями та поставленими цілями, в процесі проведеного дослідження було:

1. Описано і проаналізовано ключові парадигми і принципи когнітивної лінгвістики, такі як взаємозв'язок мови з когніцією та символізм мови, отримано глибше розуміння досліджуваного напрямку;
2. Описано феномен концепт, розкрито його зміст і встановлено, що:
 - a) Концепт – це загальний термін, основна одиниця когнітивної лінгвістики, навколо якої зосереджена більшість досліджень;
 - b) Концепти поділяються на ідіоконцепти, узуальні концепти, етноконцепти і загальнолюдські концепти;
 - c) Концептам притаманна ментальна природа, комплексність, умовність і мінливість;
3. Визначено основні методи досліджень у сфері когнітивної лінгвістики, розглянуто метод концептуального аналізу, що є фундаментальним та ключовим у цьому напрямку досліджень;
4. Встановлено методологічні принципи і сучасні тенденції крослінгвістичних досліджень, які набули активного розвитку в ХХІ ст.;
5. Вперше висвітлено концепти *хан* (恨) і *журба* в крослінгвістичній площині у складі мовних картин світу репрезентативних мов, розглянуто їхню етимологічну складову, варіації та ситуації і обставини, за яких відбувається їхнє безпосереднє вираження;
6. Дібрано матеріальну базу, а саме приклади вираження досліджуваних концептів у літературі, усній народній творчості, прислів'ях та приказках корейською і українською мовами, крім того здійснено переклад з корейської мови;
7. Спираючись на дібрану матеріальну базу, проведено аналіз різних шляхів вираження концептів, в результаті чого вперше створено зіставну характеристику між концептами *хан* (恨) і *журба*. Крім того, чітко

визначено їхні функції, до складу яких входять функція узагальнення, естетична, культурологічна, емотивна та інформативна функції. Досліджено семантичні характеристики цих концептів у мовних репрезентаціях, зокрема, їх розвинений стан та схожість концептосфер, які вони формують, а також вираження досліджуваними концептами таких почуттів, як сум, смуток, туга, горе та скорбота. Ці аспекти підтвердили дифузю концептів *хан* (恨) і *журба*.

8. Підтверджено, що концепти *хан*(恨) і *журба* в певних контекстах можуть бути взаємозамінними під час перекладу, висунуто пропозицію здійснювати взаємозаміну цих двох концептів у процесі перекладу та інтерпретації.

주석

이 연구는 ‘한국 및 우크라이나 언어적인 그림에서 "한(恨)" 및 "주르바(zhurba)" 개념: 교차 언어 연구’라는 연구인데 이 연구의 목적은 한국어와 우크라이나어의 번역 불가능한 민족적인 개념을 비교하는 것이다. 한국과 우크라이나 민족의 문화적 정체성과 사고방식의 유사한 측면을 반영하는 민족적인 개념인 한(恨) 및 주르바(zhurba)를 바탕으로 처음으로 언어적 차이를 비교하였다.

이를 위해 1 부에서는 먼저 인지 언어학의 근본 원리, 개념을 연구하는 법, 오늘날 교차 언어적 연구의 경향을 자세히 고려하고 분석하였다. 자료를 분석함으로써 개념이 어떻게 해석되고 표현되는지, 개념 연구에 사용하는 방법, 인지 언어학에서 개념의 역할에 대한 상세한 그림을 만들 수 있었다.

그리고 2 부에서는 한국어와 우크라이나어 사전의 정의를 검토하였고 어원사전을 이용해 한(恨)과 주르바의 역사적 유래, 설명을 고려하였다. 그다음에는 내용분석을 통하여 속담·문학 작품 엄선에 나오는 연구하는 개념을 표현하는 예를 비교하였다.

교차 언어적 연구 결과, 다음과 같은 결론을 얻었다. 첫째, 한(恨)은 한국 언어 현상으로, 개인의 고통, 그리움, 깊은 원한, 슬픔을 표현하는 민족적인 개념이고 이는 개인뿐만 아니라 개인적인 경험과 한국 민족 전체의 경험 탓에 발생할 수 있다. 둘째, 주르바는 우크라이나 역사와 문학에 자주 나오는 개념이면서 한(恨) 개념처럼 사회적인 환경뿐만 아니라 개인적인 맥락에서도 생생하게 표현된다. 이 개념에는 슬픔, 무관심 등 다양한 감정이 포함되며 우울증과도 같을 수 있다.

연구 결과 민족 민족적인 개념인 한(恨)과 주르바의 의미론적, 기능적 측면을 비교함으로써 번역 중 이 두 개념의 상호 대체에 대한 제안을 제공하였다. 결론적으로, 이 두 개념은 완전히 같지는 않지만, 상황에 따라 서로 대체할 수 있다고 판단되었다.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Джеріх О. С. (2018). «Концепт» у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. *Типологія мовних значень у діяхронічному та зіставному аспектах*. (35–36).
- Етимологічний словник української мови: другий том (Д—Конці)*. (1985). Київ: Наукова думка.
- Заньковська, Г. Д. (2015). Методи дослідження концептів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Філологія*, (19), 102-104.
- Ковалів, Ю. І. (2007). *Літературознавча енциклопедія: у 2 т.* Київ: ВЦ «Академія».
- Кононенко, В. І. (2002). Словесні символи: проблема інтерпретації. *Вісник Прикарпатського університету імені В. Стефаника. Філологія*. (1), 3-11.
- Коч, Н. В. (2021). *Когнітивна лінгвістика*.
- Лисиченко, Л. А. (2004). *Структура мовної картини світу*, 38–40.
- Номис, М. (1993). *Українські приказки, прислів'я і таке інше*. К.: Либідь.
- Полюжин, М. М. (2009). Типологія й аналіз концептів. *Іноземна філологія*, (121), 80-90.
- Русанівський В. М. (2010) *Словник української мови: в 20 томах*. Київ: Наук. думка.
- Селіванова О. О. (2000). *Когнітивна ономазіологія*. Київ: Фітосоціоцентр, 112.
- Селіванова, О. О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К, 711.
- Ставчук, Н. В. (2018). *Концепт як базове поняття когнітивної лінгвістики*.
- Таценко, Н. В. (2008). „Концепт” як ключове поняття когнітивної лінгвістики.
- Тофтул, М. Г. (2003). *Логіка: посібник*. Київ: ВЦ «Академія», 25–34.

- Шевченко, Л. Л. (2012). Методика концептуальних досліджень. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені МП Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*, (9), 52-56.
- Януш, Х. (2014). *Поняття і концепт. Критерії розрізнення*. *Studia methodologica*, 186.
- Aijmer, K., & Altenberg, B. (2014). *English corpus linguistics*. Routledge.
- Altenberg, B., & Granger, S. (2002). Recent trends in cross-linguistic lexical studies. *Lexis in contrast: Corpus-based approaches*, 3-48.
- Croft, W., & Cruse, D. A. (2004). *Cognitive linguistics*. Cambridge University Press, 5-6.
- Evans, V., & Green, M. (2018). *Cognitive linguistics: An introduction*. Routledge.
- Ibarretxe-Antuñano, I. (2004). *What's Cognitive Linguistics? A new framework for the study of Basque*. *Cahiers de l'Association for French Language Studies*, 10(2), 3-31.
- Jarvis, S. (2011). Conceptual transfer: Crosslinguistic effects in categorization and construal. *Bilingualism: language and cognition*, 14(1), 1-8.
- Koizumi, M. (2023). *Japanese Psycholinguistics from Comparative Perspectives: Interaction Between Linguistic and Nonlinguistic Factors*. The Mouton-NINJAL Library of Linguistics.
- Laurence, S., & Margolis, E. (2003). Concepts and conceptual analysis. *Philosophy and phenomenological research*, 67(2), 253-282.
- Lyons, J. (1995). *Linguistic semantics: An introduction*. Cambridge University Press.
- Ogden, C. K., & Richards, I. A. (1923). *The meaning of meaning: A study of the influence of thought and of the science of symbolism*.
- Slabouz, V. V., & Nikitina, N. P. (2020). *Basic methodological principles of cognitive studies in domestic linguistics*. *Вчені Записки*, 52-59.
- 김열규 (1996). 한(恨). *한국민족문화대백과사전*. 한국학중앙연구원.
- 네이버 국어사전. (2023). Naver Dictionary. <https://en.dict.naver.com>

ДОДАТКИ

Додаток А

김소월 – 진달래꽃

나 보기가 역겨워
가실 때에는
말없이 고이 보내드리오리다.

영변(寧邊)에 약산(藥山)
진달래꽃
아름 따다 가실 길에 뿌리오리다.

가시는 걸음 걸음
놓인 그 꽃을
사뿐히 즈려 밟고 가시옵소서.

나 보기가 역겨워
가실 때에는
죽어도 아니 눈물 흘리오리다.

Кім Соволь – Квіти азалії

Коли полишиш мене ти,
Без сил мене більше бачити,
Я мовчки дозволю тобі йти.

В Йонбьоні, на горі Яксан,
Азалії квіток
Нарву та посаджу їх на твій шлях.

Поки ти крокуєш шляхом,
Де лежать ті квітки,
Обережно ступай та продовжуй іти.

Коли полишиш мене ти,
Без сил мене більше бачити,
Я не плакатиму навіть при смерті.

아리랑

아리랑, 아리랑, 아라리요...

아리랑 고개로 넘어간다.

나를 버리고 가시는님은

십리도 못가서 발병난다.

청천하늘엔 잔별도 많고

우리네 가슴엔 희망도 많다.

저기 저 산이 백두산이라지,

동지 선달에도 꽃만 핀다.

Аріран

Аріран, аріран, арарійо...

Крізь перевал Аріран ти курс тримаєш.

Як мене полишиш і підеш ти,

Твої ноги зімліють – не пройдеш і десять лі.

Як на небі зірок багато,

Так і надію в наших серцях не виміряти.

Ось та гора – це Пекдусан,

Квітами вкрита навіть коли зима.